

ช่างทำเครื่องดนตรีจีน อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

จันทนา ศพประเสริฐ

การศึกษาช่างทำเครื่องดนตรีจีน อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศึกษาเสรี ซึ่งคำอธิบายรายวิชาให้นิสิตเลือกหัวข้อที่ต้องการศึกษาโดยให้นิสิตวางแผนจัดโครงการการศึกษาเอง โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาและหัวข้อที่นิสิตเลือกศึกษาคือการออกเก็บข้อมูลภาคสนาม เนื้อหาของวิชานี้เน้นศึกษาการวางแผน การออกสำรวจข้อมูลเบื้องต้น, การใช้อุปกรณ์ในการออกสำรวจข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น, การวางแผน การออกเก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้นและการทำงานภาคสนาม เพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์ให้แก่นิสิตก่อนออกภาคสนามจริงในการทำวิทยานิพนธ์ของตนเอง ซึ่งทางสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ได้เชิญอาจารย์ธนระวี อนุกุล มหาบัณฑิตทางด้านดนตรีวิทยา จากมหาวิทยาลัยมหิดล มาเป็นผู้ให้ความรู้

สถานที่การออกภาคสนามในครั้งนี้นิสิตเป็นผู้เลือกสถานที่ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และติดต่อกับบุคคลข้อมูลโดยมีอาจารย์ธนระวีเป็นผู้ให้คำแนะนำ

การเดินทางไปเก็บข้อมูล โดยรถจักรยานยนต์ของมหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งมีอาจารย์ธนระวี อนุกุล อาจารย์จันทนา ศพประเสริฐ นิสิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 12 คนและนิสิตชั้นปีที่ 3 จำนวน 2 คน สถานที่ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้คือบ้านช่างอู๋ แซ่ตั้ง บ้านเลขที่ 268/15 ซอยประสาธ 4 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โทร 038 - 444860 อยู่ใกล้สมาคมหน่วยกู้ภัยและวัดบวรสถิตย์ เมื่อถึงบ้านช่างอู๋ ช่างอู๋และภรรยาให้การต้อนรับเป็นอย่างดี หลังการพักเหนื่อยสักครู่การสนทนาเริ่มจากอาจารย์ธนระวีเป็นผู้ซักถามข้อมูลการทำเครื่องดนตรีต่อจาก นั้นเป็นการซักถามของนิสิต

ช่างอู๋ แซ่ตั้ง เริ่มหัดทำเครื่องดนตรีตั้งแต่อายุ 17 ปี และเริ่มทำเป็นอาชีพตอนอายุ 19 ปี โดยได้รับถ่ายทอดการทำเครื่องดนตรี จากครูซึ่งเดินทางมาจากเมืองจีนเพื่อมาเที่ยว แต่ครูนั้นไม่ได้สอนให้ทำเครื่องดนตรีหมดทุกชิ้น เพราะระยะเวลาที่ครูมาอยู่ในเมืองไทยนั้นมีระยะเวลาสั้นคือครั้งละประมาณ 10-30 วันเท่านั้น เครื่องดนตรีบางชิ้นช่างอู๋ต้องฝึกทำเองโดยอาศัยประสบการณ์จากที่เคยเห็นดนตรีมาเป็นแบบอย่าง ปัจจุบันครูของช่างอู๋เสียชีวิตแล้ว ปัจจุบันช่างอู๋อายุ 49 ปี ผลิตและจำหน่ายเครื่องดนตรีจีนมากกว่า 20 ปี

เครื่องดนตรีที่ช่างอู๋ทำ มีดังนี้

1. หยี่อี

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี มี 2 สาย ทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้าวง มีเสียงเล็กแหลมส่วนประกอบของหยี่อี มีดังนี้

- กะโหลก ด้านข้างด้วยหนังวัว 6.3 เซนติเมตร ด้านล่างโพงกว้าง 8 เซนติเมตร ความยาว 12.4 เซนติเมตร หนังที่ใช้ขึ้นหน้าซอคือหนังงูเหลือม การทดสอบว่าการขึ้นหนังหน้าซอนั้นใช้ได้โดยการเคาะที่หนังหน้าซอแล้วเสียงที่ออกมาจะมีลักษณะเสียงเหมือนการเคาะหิน

- คันซอ ทำจากไม้ดำหรือไม้มะเกลือ ความยาว 69.5 เซนติเมตร

- สายซอ แกนกลางทำจากลวด ด้านนอกใช้เงินผสมพันรอบลวด ขนาดของสายด้านในมีขนาดใหญ่กว่า

สายด้านนอก แต่สายทั้งด้านนอกและด้านในต้องเป็นสายที่ผลิตจากโรงงานเดียวกัน

- หย่อง ทำจากไม้ดำหรือไม้มะเกลือ

- คันชัก ทำจากไม้ไผ่หิน ความยาว 90 เซนติเมตร ด้านปลายมีเกลียวหมุนสำหรับปรับความตึงหย่อนของเอ็นหรือหางม้า

ลักษณะเฉพาะของการเล่นหยาอี้คือเวลาสีต้องนั่งบนเก้าอี้และยกเท้าขวาขึ้นแล้ววางข้อไว้บนหน้าเท้า บริเวณนิ้วโป้ง

2. หยาอี้

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี มี 2 สาย มีเสียงเล็กแหลมส่วนประกอบของหยาอี้ มีดังนี้

- กะโหลก ด้านข้างด้วยหนังกว้าง 5.8 เซนติเมตร ความยาว 12.1 เซนติเมตร ด้านลำโพงกว้าง 8 เซนติเมตร หน้าหน้าซอซึ่งด้วยหนังงูเหลือม

- คันซอ ทำจากไม้ดำหรือไม้มะเกลือ ความยาว 67.5 เซนติเมตร

- สายซอ แกนกลางทำจากลวด ด้านนอกใช้เงินผสมพันรอบลวด ขนาดของสายด้านในมีขนาดใหญ่กว่าสายด้านนอก แต่สายทั้งด้านนอกและด้านในต้องเป็นสายที่ผลิตจากโรงงานเดียวกัน

- หย่อง ทำจากไม้ดำหรือไม้มะเกลือ

- คันชัก ทำจากไม้ไผ่หิน ความยาว 90 เซนติเมตร ด้านปลายมีเกลียวหมุน สำหรับปรับความตึงหย่อนของเอ็นหรือหางม้า

- ญบ้ง ทำจากไม้อะไรก็ได้ ใช้วางไว้ใต้กะโหลก เวลาสีวางไว้บนฝ่ามือ

3. เอ้อหู

เป็นเครื่องดนตรีประเภทสี มี 2 สาย ส่วนประกอบ มีดังนี้

- กะโหลก ทำจากไม้ไผ่ นำมาไสแล้วจึงนำมาประกบให้มีรูปร่างเป็น 6 เหลี่ยม ในแต่ละเหลี่ยมมีความกว้าง 5 เซนติเมตร หน้าหน้าซอซึ่งด้วยหนังงูเหลือม ด้านลำโพงใช้ไม้ที่ฉลุเป็นลวดลายมาประกบ

- คันซอ ทำจากไม้ประดู่หรือไม้ชิงชัน ความยาว 81 เซนติเมตร

- สายซอ แกนกลางทำจากลวด ด้านนอกใช้เงินผสมพันรอบลวด ขนาดของสายด้านในมีขนาดใหญ่กว่าสายด้านนอก แต่สายทั้งด้านนอกและด้านในต้องเป็นสายที่ผลิตจากโรงงานเดียวกัน

- หย่อง ทำจากไม้ไผ่แล้วจึงใช้ไม้ดำหรือไม้ชิงชันประกบไว้ด้านบน

- คันชัก ทำจากไม้ไผ่หีน ความยาว 75 เซนติเมตร
- ญะบัง ทำจากไม้อะไรก็ได้ ใช้วางไว้ใต้กะโหลก เวลาสวางไว้บนฝ่ามือ

4. จงหู

- เป็นดนตรีประเภทเครื่องสี มี 2 สาย มีลักษณะคล้ายเอออูแต่มีขนาดใหญ่กว่า ส่วนประกอบมีดังนี้
- กะโหลก ทำจากไม้ไผ่ นำมาไสแล้วจึงนำมาประกบให้มีรูปร่างเป็น 6 เหลี่ยม ในแต่ละเหลี่ยมมีความกว้าง 17 เซนติเมตร ยาว 12 เซนติเมตร หนึ่งหน้าซอซึ่งด้วยหนังงูเหลือม ด้านลำโพงใช้ไม้ที่ฉลุเป็นหลอดลายมาประกบ
  - คันซอ ทำจากไม้ประดู่หรือไม้ชิงชัน ความยาว 85 เซนติเมตร
  - สายซอ แกนกลางทำจากลวด ด้านนอกใช้เงินผสมพันรอบลวด ขนาดของสายด้านในมีขนาดใหญ่กว่าสายด้านนอก แต่สายทั้งด้านนอกและด้านในต้องเป็นสายที่ผลิตจากโรงงานเดียวกัน
  - หย่อง ทำจากไม้ไผ่แล้วจึงใช้ไม้ดำหรือไม้ชิงชันประกบไว้ด้านบน
  - คันชัก ทำจากไม้ไผ่หีน ความยาว 75 เซนติเมตร

5. ผ่าฮู้

- เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี มี 2 สาย มีลักษณะคล้ายซอฮู้ของไทย ส่วนประกอบของผ่าฮู้ มีดังนี้
- กะโหลกทำจากกะลามะพร้าว ด้านหน้าซอใช้ไม้หน่อทั้งปัดแทนการชิงด้วยหนัง
  - คันซอ ทำจากไม้ประดู่หรือไม้ชิงชัน ความยาว 99 เซนติเมตร
  - สายซอ ทำจากไหม โดยการนำตัวไหมมาทอเรียกว่า ฮู้ข้าว
  - หย่อง ทำจากเปลือกหอยแครง เลือกลีเสียงสูง - ต่ำ จากความสูงหรือต่ำของเปลือกหอยแครง
  - คันชัก ความยาว 88 เซนติเมตร

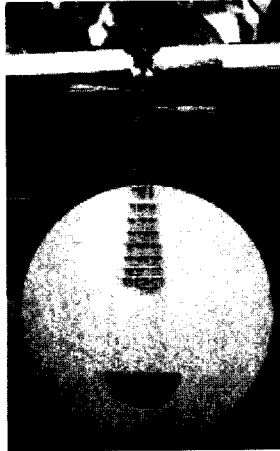
6. ซาฮู้

เป็นเครื่องดนตรีประเภทสี มี 2 สาย ส่วนประกอบของซาสี้ มีดังนี้

- กะโหลกทำจากไม้ ด้านที่ซึงหนั่งและด้านลำโพงมีขนาดเท่ากัน
- คันท่อ ทำจากไม้ประดู่หรือไม้ชิงชัน ความยาว 62 เซนติเมตร
- สายซอ ทำจากเอ็นที่ใช้เป็นเบ็ดตกปลา
- หย่อง ทำจากไม้ไผ่
- คันชัก ความยาว 91 เซนติเมตร

7. ซวดคิม

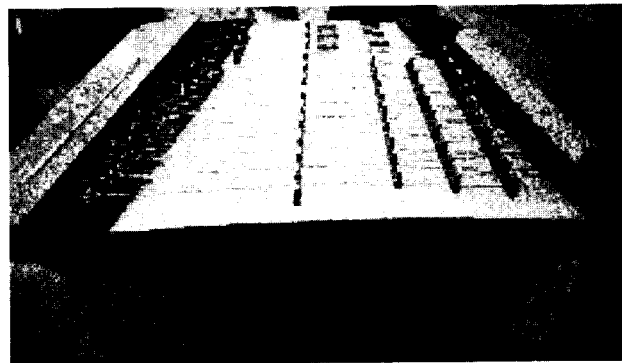

เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด มี 4 สาย กล้องลำโพงมีลักษณะคล้ายวงเดือนหรือพระจันทร์

ส่วนประกอบของซวดคิม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. ส่วนที่เหนือกล้องลำโพง เป็นส่วนคันที่ใช้ประกอบลูกบิด ความยาว 8 เซนติเมตร
2. ส่วนกล้องลำโพง ด้านขอบใช้ไม้ธรรมชาติ ด้านหน้าใช้ไม้ทองทั้งมาประกบ ความกว้าง 37 เซนติเมตร

8. หยางจิน

เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด มีลักษณะคล้ายซิมของไทย รูปร่างมีลักษณะเป็นกล่องแบนสี่เหลี่ยมคางหมู ไม้ดีดมี 2 อัน ผู้เล่นนั่งบนเก้าอี้ มีเสียง 135 เสียง มีหย่อง 5 แถว รวม 45 หย่อง ดังนี้

แถวที่ 1 มี 10 หย่อง

แถวที่ 2 มี 9 หย่อง

แถวที่ 3 มี 9 หย่อง

แถวที่ 4 มี 13 หย่อง

แถวที่ 5 มี 3 หย่อง

หลังจากสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องดนตรีจีนเรียบร้อยแล้ว ช่างอู๋ได้เล่นเครื่องดนตรีจีนที่ตนเองเป็น ผู้นำร่วมกับเพื่อนชาวจีนมี คุณซอ แซ่โจ้ว อายุ 30 ปี บรรเลงหยางจินและโกเจิงคุนเหยียง แซ่ตั้ง อายุ 70 ปี บรรเลงผู่ฮ้อและคุนบู แซ่ลิ้ม อายุ 72 ปี บรรเลงหยี่ฮ้อและฮ้อฮู

ก่อนกลับอาจารย์ธนระวีและตัวแทนนิสิตกล่าวขอบคุณช่างอู๋และเพื่อนชาวจีนที่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีจีน และได้บรรเลงเพลงจีนให้ทางคณะสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ได้ฟัง